

ללמד המקום

Parasha Matot מַטוֹת Stammen.
Bamidbar (Numei) 30:2-32:42

26 Tamuz 5783.

Deze week komen we alweer dichtbij om het vierde boek van de Torah af te sluiten. We staan op het punt om de Jordaan over te steken, om ons in het beloofde land te vestigen.

Mozes legt de nadruk op het belang van een "Neder נָדָר" (gelofte), rechtstreeks aan de stamhoofden van Bnei-Jisraël. Men zou kunnen geloven dat de gelofte minder belangrijk zou moeten zijn in de Torah, terwijl het gaat om "zwaardere" kwesties en wetten. Het onderwerp van geloften wordt beschouwd als een zeer belangrijke kwestie in HaShem's "ogen", omdat het is ontworpen om als "omheining" te zijn in het aangezicht van zonden. Zoals koning Salomo zegt: "Leven en dood zijn in de handen van de tong" Misjle (spreuken)18:21. De tong bevat de sleutels tot leven en dood. Mozes sprak tot de hoofden van de stammen van de Bnei-Jisraël en zei "Zeh ha'davar" ("זֶה הַדָּבָר") wat betekent "Dit is het woord dat Hasjem heeft geboden." Onze wijzen leren dat alle profeten hun profetieën ontvingen met een "onduidelijk visioen", terwijl Mozes elke profetie met een "duidelijk visioen" zag. Alle profeten moesten de visioenen die ze zagen interpreteren naar hun vermogen, een proces dat beïnvloed kon worden door het eigen begrip en de voorkeuren van de profeten.' Mozes profetie daartegen was anders; hij begreep precies wat HaSjem bedoelde en gaf het letterlijk en geheel perfect door aan iedereen.

De Zohar leert ons een diepgaande les over woorden die door Joodse mannen worden uitgesproken. Als een man een gelofte aflegt aan HaSjem... hij zal zijn woord niet ontheiligen; naar alles wat uit zijn mond komt, zal hij doen" zoals het er ook geschreven staat "כָּל-הַיֵּצֵא מִפִּי, יַעֲשֶׂה" (vers 30:3). De Torah benadrukt de heiligheid van het woord; iemands woord schenden is het feitelijk ontheiligen. De Sefat Emet voegt eraan toe dat het woord van een Jood van nature heilig is, zelfs als wat hij heeft gezegd niet "Devarim Shebekedushah" "דְּבָרִים שֶׁבְקִדּוּשָׁה" (heilige woorden) zijn, zoals een beracha of woorden van de Torah. Wat is de bron van deze heiligheid? Over de schepping van Adam HaRishon schrijft de Torah Bereshiet (Genesis) 2:7: "En Hij blies de ziel van het leven in zijn neusgaten". De Zohar legt uit dat wanneer iemand blaast, hij iets van zichzelf blaast; vandaar dat de ziel van de mens deel uitmaakt van HaSjems essentie. Deze ziel maakt deel uit van HaSjem toen hij zijn Neshamah gaf en de mens tot een levend wezen maakte. Targum Unkelos definieert als "Ruach Memalelah" ("רוּחַ מַמְלֵלָה") een sprekende geest, zoals HaSjem ons de kracht gaf om te spreken. Met andere woorden, het leven dat kenmerkend is voor de mens, dat alleen Hasjem in hem zou kunnen blazen, is de rationele ziel die de "Koach Ha'dibur" ("כּוּחַ הַדִּיבּוּר") de kracht van spraak omvat. Voor zo'n goddelijk proces moeten we elk woord dat we spreken voordat we klinken, beschouwen als het wordt beschouwd als "gesproken" door HaSjem.

Onze wijzen leggen de immense kracht en het belang van een gelofte uit. We weten dat Jaacov een gelofte aflegde aan HaSjem nadat hij was gevlucht voor zijn broer Esav. Jaacov zei, Bereshiet (Genesis) 28:20 & 22 dat "als HaShem hem beschermde, hem voedde en terugbracht naar Israël, hij twee tiende (20%) van alles wat hij had zou doneren. Helaas hield Jaacov zich niet aan zijn Neder (zijn gelofte) bij zijn veilige terugkeer. Als gevolg hiervan stierf zijn vrouw Rachel en werd zijn dochter Dina verkracht. Zoals er staat Bereshiet (Genesis) 48:7 Toen ik nu van Paddan kwam, zo is Rachel bij mij gestorven in het land Kanaan, op den weg, als het nog een kleine streek lands was, om tot Efrath te komen; en ik begroef haar aldaar aan den weg van Efrath, welke is Bethlehem. Het woord dat door Jaacov in die beschrijving wordt gebruikt, is "Alay" ("עָלַי"), wat zoveel betekent het is mijn eigen schuld omdat hij zijn gelofte niet nakwam. Hij werd twee keer gestraft, een keer met de dood van Rachel en een keer met de verkrachting van Dina.

HaSjem voorzag ons van een proces genaamd "Hatarat Nedarim, een proces waardoor onze rabbijnen de gelofte teniet kunnen doen. Hatarat Nedarim moet worden gedaan in het bijzijn van drie mensen die weten hoe Hatarat Nedarim werkt. In vers 30:3 zien we een verborgen boodschap in de woorden "Lo Yachel Devaro" ("לֹא יַחַל דְּבָרוֹ"), wat betekent dat hij zijn woord niet zal ontheiligen. Het woord "Yachel" heeft het woord "Chal" ("חַל") in zich, wat betekent om in werking te treden, verwijzend naar de gelofte om niet van kracht te worden.

ללמד המקום

Mozes spreekt tot de stamhoofden en leert Bnei-Jisraël over de wetten met betrekking tot het afleggen van een gelofte, zoals dat als iemand een gelofte aan HaSjem doet, hij zich ook aan die gelofte moet houden. Deze gelofte wordt beschouwd als een eed tussen hem en HaSjem en moet niet dus niet lichtvaardig worden opgevat. Door een dergelijke gelofte aan HaSjem af te leggen, verbiedt men zichzelf aan bepaalde acties deel te nemen of om zich te onthouden van bepaalde items, dit alles om zichzelf te verbeteren ter ere van HaSjem.

Als het gaat om geloften maakt HaSjem geen onderscheid tussen de rechtvaardigen en de goddelozen. We weten nu inmiddels dat Jaacov een gelofte deed toen hij op de vlucht was voor zijn broer Esav, en zei dat als HaSjem hem veilig naar Israël zou bewaken en terugbrengen, hij dan een offer zou brengen zodra hij in het Beloofde Land aankwam. Hij zwoer een Korban te maken op de berg Moria in Jeruzalem, op dezelfde plaats waar het Beit-Hamikdash stond. HaSjem bewaakte Jaacov inderdaad tijdens zijn reizen en bracht hem dan ook veilig terug naar Israël. Hij beschermde hem tegen Esav en Lavan. Bij aankomst in Israël hield Jaacov zich niet aan zijn gelofte en werd hij er zwaar voor gestraft. Zijn straf was als we er goed bij stilstaan gruwelijk, zijn dochter Dinah werd ontvoerd en bezoodeld door Sichem. We moeten hieruit dan ook de diepe les leren van het houden van een gelofte die men doet.

We leren ook over het belang van een gelofte door koning Jiftach en zijn belofte aan HaSjem. Jiftach vroeg HaSjem om hem te helpen de oorlog tegen de Ammonieten te winnen, en hij zwoer het eerste te offeren wat uit zijn huis zou komen. Jiftach won die oorlog en bij aankomst in zijn huis kwam zijn dochter als eerste naar buiten om hem te begroeten. Technisch gezien zou zij degene zijn die geofferd zou worden zoals Jiftach beloofde te doen, HaSjem stond zo'n gelofte niet toe omdat hij gelukkig mensenoffers verbood. Helaas voor hem had hij ook een te groot ego waardoor het ook gevolgen had voor Pinchas (Lees hiervoor de Parasha Pinchas). Er zijn andere incidenten met dergelijke geloften, zoals met Chanah en haar zoon Shemuel, koning David en anderen. De Misjna leert ons de wetten met betrekking tot een "onbezonnen eed" die van toepassing zijn op mannen en vrouwen, op familieleden en op degenen die geen familieleden zijn, op degenen die gekwalificeerd zijn om getuigen te zijn, en op degenen die dat niet zijn. Het doet er niet toe of de eed voor een rechtbank is afgelegd of niet, zolang deze maar uit de eigen mond van de persoon is uitgesproken.

De Talmud vertelt ons dat de eerste Tempel werd vernietigd vanwege de gruwelijke zonden van moord, en principeloos in seksuele zaken en afgoderij, terwijl de tweede Tempel werd vernietigd vanwege onredelijke haat die bekend staat als "Sinat Chinam" ("שינאת חנם"). De eerste tempel werd herbouwd na zeventig jaar ballingschap, terwijl na de vernietiging van de tweede Beit HaMikdash, bijna tweeduizend jaar later, we nog steeds lijden in ballingschap. Dat is de kracht van spraak; in ons geval kwade taal. Onze woorden kunnen ons opbouwen maar tegelijkertijd ook vernietigen. Zo geldt dit ook voor het Beit-HaMikdash gaan we bouwen of vernietigen deze vraag moeten we onszelf keer op keer stellen. We moeten onze woorden bewaken, want woorden zijn zeer krachtig, zoals we vele malen in onze geschiedenis hebben gezien.

In hoofdstuk 31 leren we iets over de timing van Mozes overlijden. HaSjem droeg Mozes op om wraak te nemen op de Midianieten omwille van Bnei-Jisraël. Daarna zei HaSjem tegen Mozes dat hij "zich tot zijn volk zal verzamelen", met andere woorden, hij zal het land Israël niet binnengaan. Met zijn verbazingwekkende toewijding aan HaSjem probeerde Mozes niet eens een dergelijke verklaring te beargumenteren en beval Bnei-Jisraël om zich voor te bereiden op een oorlog tegen de Midianieten. Elke normale persoon, die zo'n aankondiging hoort over hun aanstaande overlijden, zal zeker proberen dit decreet te vermijden of dit als zoveel mogelijk proberen uit te stellen. Maar niet Mozes die zo'n uitspraak van HaSjem niet eens in twijfel trok. We kunnen bijna zeggen dat hij zich nog haaste om HaSjem's wil te vervullen.

De vraag rijst; waarom beval HaSjem Mozes om Midian te bestrijden na de discussie over de geloftenwetten? Natuurlijk was dat vanwege het voorval met Cozbi en Zimri. Zij waren immers degene die ook de geloften hadden geschonden. Het is niet verwonderlijk dat Pinchas, die de plaag had gestopt door Zimri en Cozbi met een speer te doden hier dan ook een dominante rol speelt. We kunnen ook zien dat er nog iets bijzonders aan dit geheel is. Het meegaan van de *כלי הקדוש* ochlei hakodesh, "heilige gebruiksvoorwerpen" met de krijgers was dan ook bedoeld om de goddelijke aanwezigheid in het kamp te laten verblijven. Dit had als resultaat op grond van het meebrengen van deze voorwerpen dat de overwinning gegarandeert was. Met andere woorden, door de

ללמד המקום

gebruiksvoorwerpen te brengen, wordt de Godheid ook op het slagveld gebracht. Maar naar welke specifieke gebruiksvoorwerpen verwijst het vers? Verschillende geleerden, klassiek en modern, hebben verschillende suggesties gedaan. Wellicht zullen we hierover in de toekomst nog gaan uitweiden. Waar het nu om gaat is dat wanneer HaSjem iets zegt het ook gebeuren gaat ongeacht wat wij ervan vinden. Wij moeten dus leren dat woorden sterk zijn leven en dood ligt in woorden die men spreekt. Evenzo goed is het ook zo dat HaSjems eden gaan onherroepelijk en simpelweg gebeuren volgens Rabbi Bechaya. Het toonde hier ook aan dat het staan tegenover Bnei-Jisraël hetzelfde is als het staan tegen HaSjem. Wraak voor Hem is als wraak voor hen (volgens Rashi). Mozes kon tenslotte niet rechtstreeks vechten tegen de Midianieten met wie hij had samengeleefd, hij was het die profiteerde van hun gastvrijheid en trouwde met een Midjanitische vrouw en men mag niet "stenen gooien in een put waaruit hij heeft gedronken" (Midrasj Tanchuma).

Shabbat Shalom

Jaacov

Ha-Makom